

Napad na kulturo¹

SITUACIONISTIČNA INTERNACIONALA V SVOJI “HEROIČNI” FAZI (1957–62)

V akademskem letu 1957–58 je Henri Lefebvre predaval sociologijo v Nanterru, kjer sta ga med drugimi poslušala tudi Guy Debord in Raoul Vaneigem (ki se je SI pridružil l. 1961). Debord in Lefebvre sta se spoprijateljila, kar je zadnji pozneje opisal kot “skupnost”, vendar se je prijateljstvo kmalu končalo s sporom, ko je SI trdila, da je Lefebvre ukradel “njene” ideje. Lefebvrova teorija “vsakodnevnega življenja”, ki je prek vpliva in vložka COBRE in IMIB (International Movement for an Imagist Bauhaus) že imela določeno moč v SI, je zelo vplivala na Debordov intelektualni razvoj. Videti je bilo, da imajo določen vpliv na mišljenje SI tudi teorije Jeana Baudrillarda, ki je prav tako sodeloval na predavanjih.

Revizija marksistične misli, ki so se je v Franciji lotili v 50. in v kateri je igral Lefebvre vodilno vlogo, je ustvarila “intelektualno” klimo, zaradi katere se je SI razvijala ne “samo” v “kulturno”, temveč tudi v “politično” organizacijo. Časopis *Arguments*, ki ga tesno povezujejo z revizionizmom, je bil ustanovljen tik pred SI, v začetku 1957. V Franciji je nad marksistično mislijo držala roko komunistična partija in pred osvoboditvijo ni bilo nobenega

¹ Pričujoči prevod je 6., 7. in 8. poglavje iz Homeove študije *The Assault on Culture: Utopian currents from Lettrisme to Class War* (AK Press, Stirling, Velika Britanija 1991). (Op. ur.)

² L. M. v prevajalčevem predgovoru **Critique Of The Situationist International** Jeana Barrota (*Red Eye 1, Berkeley 1979*, ponatisnjen kot **What Is Situationism?**, Unpopular Books, London, 1987) podaja tale – zelo luciden – opis Socialisme ou Barbarie: "Socialisme ou Barbarie je bil časopis, ki ga je osnovala majhna skupina militantov, ki se je ločila od trockističnega mainstreama kmalu po 2. svetovni vojni. Razlogov za razkol je bilo več. Najprej dejstvo, da povojna ekonomska kriza in sama vojna nista uspeli sprožiti revolucionarnega prevrata, ki ga je predvidel Trocki. Drugič, razmere v Sovjetski zvezi, kjer je birokracija preživela in se utrdila, ne da bi se država vrnila k privatnemu kapitalizmu. To nasprotuje predvidevanjem Trockega – kot mu nasprotuje tudi širitev sovjetskega načina birokratskega vladanja v preostalo Vzhodno Evropo. Tretjič, nesrečno notranje življenje tako imenovane Četrte internacionale, ki je zdaj ustanovila tudi lastno minibirokracijo, ki jo trga sektaško rivalstvo in je popolnoma represivna. Iz praktičnih in zgodovinskih izkušenj je S ou B začela močno dvomiti o "marksizmu", tj. v ideologijo, ki se vleče skozi dela Kautskega, Lenina in Trockega, ki je v Stalinovem pisanju in pisanju njegovih prisklednikov videti kot karikatura in delno izvira iz poznejših Engelsovih del. Iz teh dvomov je vodilni teoretik S ou B, Cornelius Castoriadis, ki je najprej pisal pod psevdonimom Pierre Chaulieu in nato

poskusa filozofske revizije. Razprava je bila v mnogočem podobna tisti v Nemčiji v 20., čeprav so komentatorji (tj. Richard Gombin) trdili, da francoskemu revizionizmu primanjkuje odločnost, kakršna je prisotna v razmišljanju Lukacsa ter Adorna in njegovih sodelavcev. Čeprav je bila Lefebvrova teorija "vsakodnevnega življenja" v SI najpomembnejša, je politično teorijo, ki je najmočneje vplivala na Debordovo in Vaneigemovo *misel*, ustvarila skupina *Socialisme ou Barbarie* (ustanovljena 1949). Debord se je l. 1960 za kratek čas skupini S ou B tudi pridružil. SI je brezpogojno prevzela ideje S ou B: od analize ZSSR kot birokratske kapitalistične države do apologije delavskih svetov kot sredstva komunistične organizacije. Čeprav je SI pozneje "pretrgala" bratsko povezavo s S ou B, se ji nikoli ni posrečilo ločiti od njenih političnih zamisli.²

Walter Olmo je s podporo Elene Verrone in njenega moža Piera Simonda konec septembra 1957 SI predstavil tekst *Za zamisel o eksperimentalni glasbi*. V eseju je Olmo govoril o svojih raziskavah zvoka in jih povezal s konstrukcijo ambientov. Debord mu je odgovoril s tekstom, objavljenim 15. oktobra 1957, v katerem je Olmo in njegova podpornika obtožil pristopa k problemu eksperimentiranja z "idealističnega gledišča" ali "desničarskega mišljenja". Olmo, Verronova in Simondo teksta niso hoteli umakniti, zato so jih na drugi konferenci SI, ki je potekala v Parizu od 25. do 26. januarja 1958, uradno izključili. Marca 1958 je bil izključen Ralph Rumney, angleški član italijanske sekcije. Rumney trdi³, da so ga izključili zato, ker ni pravočasno končal svojega psihogeografskega poročila. Ironično pa je, da je dokončano verzijo tega fotoeseja poslal dan ali dva, preden je iz Pariza dobil pismo, v katerem so ga obvestili o izključitvi. Zakonske obveznosti zaradi sina, rojenega malo pred tem, niso bile dovolj močan razlog, da bi izključitev preklicali. Po SI se je "nad mladim možem zgrnila" beneška džungla (revija *Internationale Situationniste*, 1. junij 1958).

Prvega januarja 1958 je nastala nemška 'sekcija' SI, ki jo je do izključitve februarja naslednjega leta predstavljal samo Hans Platschek. "Sekcija" je bila lansirana z manifestom "Nervenruh! Keine Experimente!", ki sta ga podpisala Platschek in Jorn.

V prvih mesecih l. 1958 je IS v Belgiji začela akcijo proti Mednarodnemu združenju umetniških kritikov. Objavili so tekst, v katerem so umetniške kritike obtožili branjenja starega sveta pred subverzivnostjo novega eksperimentalnega gibanja. Poročilo o načinu objavljanja sporočila so objavili v *Internationale Situationniste 1* (IS – junij '58):

"Naša belgijska sekcija je izvedla nujni neposredni napad. Ta se je začel trinajstega aprila, na večer odprtja postopka, ko so umetniškimi kritikom obeh polobel pod vodstvom Američana Sweeneyja izrekli dobrodošlico v Bruslju. Situacionistični

razglas so jim predstavili na več načinov. Velikemu številu kritikov so ga poslali po pošti ali jim ga izročili osebno. Skupina si je izborila vstop v tiskovno središče, kjer so pripravili sprejem za kritike, in med občinstvo vrgla letake. Druge letake so stresali na pločnik iz zgornjih oken ali avta.”

Walter Korun, ki so mu zaradi vodenja tega incidenta sodili, je bil iz SI izključen oktobra 1958.

Gallizio je svoje “industrijsko slikarstvo” prvič predstavil v torinski galeriji Notizie 30. maja 1958. Razstavil je tri zvitke platna (v dolžini 70, 14 in 12 metrov). Slike so bile delno odvite in pritrjene na steno. Po galeriji so se sprehajale manekenke, oblečene v dele platna, ki so ga prodajali na meter. Zraven so s “tereminofonom” predvajali sporočila, ki so se spreminjala glede na gibanje prisotnih. Njegovo “glasbeno” rabo sta razvila Walter Olmo in Cocito de Torino.

Gallizio je svoja “dela” ustvarjal s preprostimi sredstvi. Proizvodni proces sta sestavljala stiskanje ter poslikava platna z oljem in rastlinsko smolo. Tehnika je večinoma ohranjala tradicionalne rokodelske metode lepih umetnosti. Zvitki platna so bili “industrijski” bolj zaradi velikosti kot proizvodnega procesa. Gallizio je začel slikati l. 1953 in je sprva posnel takrat modni abstraktni ekspresionizem. “Industrijsko slikarstvo”, ki sta ga ustvarila z Giorsom Melanottejem (njegovim sinom), se je razvilo zaradi nekdanjega zanimanja za akcijsko slikarstvo in določenih “tehničnih” inovacij. Platna sta ustvarjala brez oblikovanja ali opredelitve in so bila “konkretni izraz slikarjevega giba”. Za SI je bilo tovrstno ‘slikarstvo’ ‘antislikarstvo’, saj je Gallizio zaradi ustvarjanja dela v takšnem obsegu nameraval obiti umetniško tržišče. Po SI naj Gallizia ne bi obravnavali kot “izoliranega umetnika”, temveč kot konstruktorja “unitarnih ambientov”.

Po izidu prve številke *Internationale Situationniste* (junij '58) v Parizu je policija zaslišala Deborda. Francoski policiji, ki so jo pooblastili za razpuščanje subverzivnih in zločinskih združenj, je Debord povedal, da je SI umetniško usmerjena, ki je – ker nikoli ni bila ustanovljena – ni mogoče razpustiti. V pismu Galliziju (datiranem s 17. julijem '58) se Debord pritožuje nad policijo, ki jih zaradi zamenjave SI z “gangsterji” poskuša močno zastrašiti.

V letaku z naslovom *Branite svobodo povesod* (4. julij '58) je Gallizio v imenu italijanske sekcije SI sprožil kampanjo za izpustitev milanskega slikarja Nunzia van Guglielmija iz doma za duševno prizadete. Guglielmija so internirali po tem, ko je razbil steklo na Rafaelovi *Poroki device* in nalepil letak, ki slavi revolucijo proti klerikalni vladi. Slikar Asger Jorn je v Parizu 7. julija 1958 izdal letak *Au secours de van Guglielmi*. V njem je zaprtje Guglielmija označil za “napad na sodobnega duha” in

Paul Cordan, oblikoval te splošne sklepe:

(i) da je treba na Sovjetsko zvezo zdaj gledati kot na obliko izkoriščevalske družbe, imenovane državni – ali birokratski – kapitalizem;

(ii) da je bilo to v Sovjetski zvezi samo bolj izpopolnjena različica procesa, skupnega vsemu kapitalizmu, tj. birokratizacija;
(iii) da je zato kontradikcija med tistimi brez lastnine in lastniki nadomestila kontradikcija med “dajalci in izvrševalci ukazov” in da se privatna buržoazija prek koncentracije in centralizacije kapitala razvija v birokratski razred;

(iv) da je napredna stopnja, ki jo je ta proces dosegel v Sovjetski zvezi, v veliki meri posledica leninistično-boljševistične predstave o Partiji, ki jemlje državno moč buržoaziji v imenu delavcev in se s tem nujno razvija v nov vladajoči razred;

(v) da je kapitalizem kot celota premagal ekonomska nasprotja, temelječa na padanju profite mere, in so zato nasprotja med dajalci in izvrševalci ukazov postala edina odskočna deska za revolucijo, kjer bi bili delavci prisiljeni k uporabi in bi dosegli samoupravljanje samo zaradi neznosnega dolgočasia in nemoči njihovih žiljenj, ne pa zaradi orošanosti materialnih sredstev.

³ Avtor se je z Rumneyjem pogovarjal na njegovem domu v Putneyju (jugozahodni London) jeseni 1987.

Guy Debord: *Družba spektakla*

milanskega slikarja hvalil zaradi napada na “napačne umetniške ideale preteklosti”. Naslednje leto so Guglielmija spoznali za duševno zdravega in ga spustili iz azila.

Poleti 1958 je SI naročila Abdelhafidu Khatibu, naj naredi psihogeografsko poročilo o pariških Les Halles. Med drugim je to zahtevalo tudi nočne raziskave, kar je bilo za Khatiba povezano s težavami, saj se je bil kot Alžirec v Franciji, kjer je bila takrat grožnja nacionalističnih bombnih napadov na višku, prisiljen držati policijske ure. Ta je od vseh Alžircev zahtevala, da ostanejo doma po 7.30 zvečer. Potem ko so ga dvakrat aretirali, se je odločil, da mu je dovolj, in je predal nepopolno poročilo, ki pa ga je SI vendarle sprejela.

Osmega julija 1958 je bila v galeriji Montnapoleone v Milanu odprta druga razstava industrijskega slikarstva Gallizia in Melanotteja. Oktobra 1958 je industrijsko slikarstvo med “nočno vajo” SI doživelo pariško premiero; po ulici so napeli dolg zvitek platna, ki je sledil linijam prostora. V drugi številki *Internationale Situationniste* (Pariz, december 1958) so “nepričakovan” uspeh industrijskega slikarstva razložili kot obrambno dejanje komercialnega umetniškega sveta, ki se je “pretvarjal”, da je industrijsko slikarstvo uvrstil na svojo lestvico vrednot zato, ker

je bil zanj vsak zvitek velika slika. Situacionisti so na to odgovorili tako, da so zvišali ceno za meter z 10.000 na 40.000 lir in začeli proizvajati daljše zvitke.

Če je bilo leto 1958 aktivno za SI kot organizacijo, je bilo še posebno naporno za Jorna kot posameznika. SI je uredila in izdala *Pour la forme – Ebauche d'une methodologie des Arts*, zbirko Jorrovega pisanja med leti 1953 in 1957. Jorn je bil skupaj s Constantom, Galliziem, Bernsteinovo in njenim možem Debordom eden od peterice, ki je formirala teoretsko in organizacijsko jedro situacionističnega gibanja. Aprila, medtem ko je SI začela napad na umetniške kritike, zbrane v Belgiji, je Jorn prikazal svoje delo na bruseljskem Expu kot del *50 dans d'art moderne*. Jorrov sloves vodilne osebnosti evropske umetnosti datira s te razstave. Njegov umetniški uspeh je imel za SI velike posledice. Dokler se Jorn ni prebil v superligo umetniškega tržišča, je Gallizio – kot situacionist z največjim zasebnim prihodkom zagotavljal gibanju največ sredstev. Toda od 1958 je SI financiral Jorna z bogastvom, ki ga je pridobil s prodajo svojih slik. Nekatere projekte, kot je bila npr. nemška revija *Spur*, je financiral neposredno, druge pa posredno. Kadar koli je posameznemu situacionistu – ali gibanju – zmanjkalo denarja, mu je dal Jorna sliko, saj je zelo dobro vedel, da bo šla v prodajo. Z denarjem od prodaje Jorrovih slik, podarjenih Debordu, je SI lahko financirala svoje publikacije. Jorna je članom – in nekdanjim članom – SI podarjal slike do svoje smrti dvanajst let po uradnem izstopu iz gibanja.⁴

Jorn se je s člani *Gruppe Spur* srečal l. 1958 med svojo prvo samostojno razstavo v Münchnu. Skupino Spur (kar pomeni sled ali stezo) so leto poprej ustanovili Lothar Fischer, Heimrad Prem, Josef Senft (psevdonim J. K. S. Hohburga), Helmut Sturm in Hans-Peter Zimmer. Preden se je Spur na tretji situacionistični konferenci (17.–20. aprila 1959) pridružila SI, so njeni člani postali še Ervin Eisch, Heinz Hofl in Gretel Stadler, zapustil pa jo je Josef Senft. V obdobju, ko so ustanovili nemško sekcijo SI, so se vrstam Spura pridružili še Dieter Kunzelmann, Renee Nele in Uwe Lausen.

Spur je imela mnogo skupnega z Jornom, ki jo je "odkril", in Constantom. Delili so prepričanje o kolektivni, netekmovalni proizvodnji *umetnosti*⁵, kar je močno nasprotovalo potlačitvi *umetnosti*, ki sta jo zagovarjala Bernsteinova in Debord. Spur je razvijala zamisel o igri in ženski/moškem kot "homo ludensu", ki jo je pred tem v svojem esaju iz leta 1938 načrtoval nizozemski zgodovinar Johan Huizinga. Te ideje, ki jih je pogosto uporabljal, če že ne razvijal, Raoul Vanegem, so pozneje postale središče programa SI.

Razstava industrijskega slikarstva Gallizia in Melanotteja v galeriji Van De Loo je potekala hkrati z münchensko konferenco

⁴ Glej odstavek o SI v **Asger Jorn – The Crucial Years 1954-64** Guya Atkinsa (Lund Humpheries, 1977). Atkins je v pismu iz l. 1987 avtorju razčlenil osnovanje SI. Dodatne podatke o tej temi pa je dal tudi Rumney.

⁵ Čeprav, kot bomo videli pozneje, obstaja resnična razlika v mišljenju o položaju kulture, so težave tudi glede rabe izraza "umetnost". Javna in zavestna raba kolektivne prakse ustvarjanja "kulturnih artefaktov" (v želji po boljšem izrazu) ne ustreza opisu "umetnosti" – vsaj v primeru, ko uporabljamo izraz za opis visoke kulture vladajočega razreda kapitalistične družbe.

SI. Med kongresom so prišle na površje ideološke razlike med nizozemsko sekcijo in Debordom. Debord je menil, da je *revolucionarna ustvarjalnost popolnoma ločena od obstoječe kulture*, medtem ko so nizozemski delegati vztrajali pri ključnosti unitarnega urbanizma kot alternativnega sredstva *osvobojene stvaritve* in podpirali *kulturno revolucijo*. Razlik niso zgladili. Poročilo, ki ga je Constant predstavil na ustanovitvi Biroja za unitarni urbanizem v Amsterdamu, je še poudarilo, kako močno se situacionistično gibanje razlikuje od načrtov Deborda in Bernsteinove. "Biro" se je s skupino *umetnikov*, arhitektov in sociologov posvetil konstrukciji unitarnih ambientov. Debord se je odločil počakati na boljše čase. Minilo je nekaj let, preden je prevzel vodstvo gibanja in vsilil svoje mnenje tistim, ki so ostali po čistki vseh "oportunističnih nagnjenj". V noči zaključka Münchenske konference je SI preplavila mesto z letaki, ki so razglaševali "Kulturni puč med vašim spancem!".

Maja 1959 so člani SI razstavljali v treh najprestižnejših evropskih umetniških galerijah. Gallizio in Melanotte sta predstavila svojo Antimaterialno jamo v pariški galeriji Ren Drouin. To je bilo še eno unitarno okolje, ustvarjeno iz zvitkov njenega industrijskega slikarstva. Jorn je svoje Modificirane slike razstavil v pariški galeriji Rive Gauche. Sestavljalo jih je 20 "kič" slik, ki jih je Jorn "obšel" z madeži barve in predelavo v figure. Constant je v amsterdamskem muzeju Stedelijk razstavil prostorske konstrukcije, modele za stavbe unitarnega urbanizma, ki se jih je dalo sneti z okvirjev, zaradi česar so bile fleksibilnejše od tradicionalne arhitekture. Poleti in jeseni 1959 se je SI najbolj ukvarjala z raziskovanjem unitarnega urbanizma, a medtem ko sta nizozemska in italijanska sekcija nadaljevali živahno razpravo o tehničnih in družbenih problemih, ki se jih je treba dotakniti, so se drugi umaknili na stranski tir – Jorn zato, ker je bil sumničav do funkcionalne tehnologije, Bernsteinova in Debord pa zato, ker sta želela slediti osnovni "politični" liniji. Tretja številka *Internationale Situationniste* (Pariz, december '59) je vsebovala dokumente s kongresa v Münchnu, članke o unitarnem urbanizmu in esej o industrijskem slikarstvu.

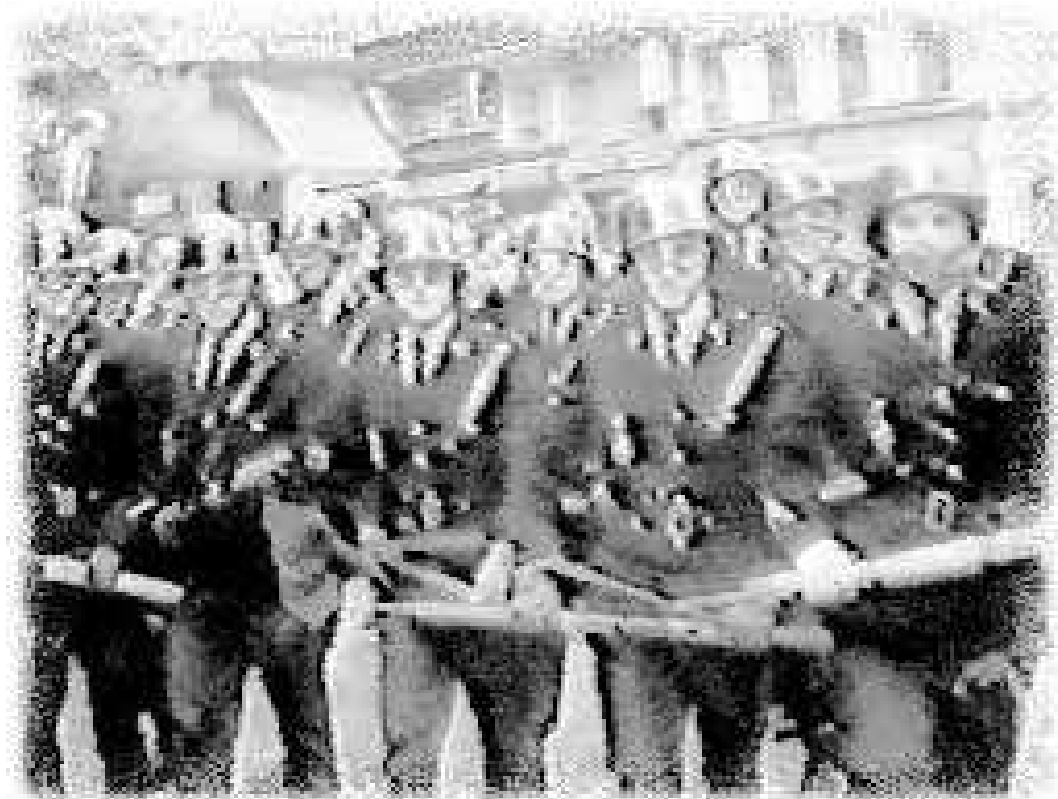
Konec l. 59 se je SI začela pogajati z Wilhelmom Sandbergom o razstavi v muzeju Stedelijk in okoli njega, ki naj bi se odprla maja naslednjega leta. Načrt SI je bil spremeniti razstavne sobe v labirint, razstaviti dokumente, nenehno predvajati vnaprej posneta predavanja in organizirati sistematično zasledovanje, ki naj bi ga vodile tri situacionistične skupine. Do razstave ni prišlo, med drugim tudi zato, ker SI ni hotela prilagoditi labirinta tako, da bi ustrezal zahtevam o varnosti in varovanju. Ko je bil muzej zaradi nepopustljivosti SI marca l. 60 prisiljen prekiniti projekt, je prostor ponudil Galliziju, ki ga je sprejel.

Aprila l. 60 so iz gibanja izključili Armanda, Aberts in Oudejansa, zadnja dva zato, ker sta podpisala pogodbo za gradnjo cerkve. Junija sta Gallizio in Melanotte razstavljala industrijsko slikarstvo v amsterdamskem muzeju Stedelijk in torinski galeriji Notizie. Obenem so ju iz SI izključili zaradi sodelovanja z "ideološko nesprejemljivimi" silami. Istočasno je bil izključen še en član italijanske sekcije, Glauko Wuerich. Isti mesec je izstopil Constant, ki se je naveličal očitkov, da daje "privilegije" tehnični arhitekturni formi, namesto da bi "iskal" globalno kulturo.

Dvajsetega junija 1960 je SI izdala Debordov in Canjuersov *Uvod v definiranje unitarnega revolucionarnega programa*. Pierre Canjuers je bil teoretik skupine Socialisme ou Barbarie. Tekst so situacionisti opisovali kot "platformo za razpravo v SI in njeno povezavo z revolucionarnimi militanti delavskega gibanja" (IS 5, Pariz, december 1960). SI je bila preveč sektaška, da bi temu kaj dodala. Nekaj časa je bil Debord član SI in S ou B ter predstavnik tima te zadnje skupine, ki so jo med splošno stavko l. 1960 poslali v Belgijo. Toda Debord je izstopil iz S ou B po samo nekajmesečnem aktivnem članstvu. Stiki med SI in S ou B so se zrahljali in dokončno prekinili s sporom l. 1966.

Avgusta 1960 je v Münchnu izšla prva številka revije *Spur*. Osvetlila je različne načine, na katere so se frakcije znotraj SI lotevale "družbenega vprašanja". Razlike so v časopisu še poudarili s ponatisom manifesta SI, nastalega maja 1960, in manifestom SPUR, nastalega novembra 1958. Za razliko od frakcije, ki se je zbirala okoli Bernsteinove in Deborda v Parizu, skupine Spur nista zanimali "realizacija in potlačitev" umetnosti. Nemci so svoj položaj leto po ustanovitvi skupine opredelili takole:

"... Nasprotujemo logični poti uma, ki vodi v kulturno opustošenje. Avtomatično, funkcionalno vedenje je prineslo trmasto nepremišljenost, akademizem, atomsko bombo... Da bi kulturo lahko ustvarili, jo moramo uničiti. Izrazi, kot so kultura, resnica, večnost, nas umetnikov ne zanimajo. Sposobni moramo biti preživetja. Material in duhovni položaj umetnosti sta tako brezupna, da od slikarja med slikanjem ne bi smeli pričakovati uslužnosti. Naj vzpostavljeno naredi tisto, kar je obvezno... Umetnost je odmevajoč udarec gonga, njegov trajajoči zvok, ki preglasi povzdignjene glasove posnemovalcev... Umetnost nima nobenega opravka z resnico. Resnica je med dvema entitetama. Želja biti objektivni je enostranska. Enostranskost pa je pedantna in dolgočasna... ZAHTEVAMO KIČ, UMAZANIJO, PRVINSKO BLATO, PUŠČAVO. Umetnost je kup gnoja, na katerem raste kič... Namesto k abstraktnemu idealizmu pozivamo k poštenemu nihilizmu. Največji zločini človeka so bili izvršeni v imenu Resnice, Poštenja, Napredka, za boljšo prihodnost. Abstraktno slikarstvo je postalo prazen esteticizem,

Guy Debord: Družba spektakla

igrišče za tiste z lenim umom, ki iščejo lahek izgovor za ponovno prežvekovanje davno zastarelih resnic. Abstraktno slikarstvo je STOKRAT PREŽVEČEN ŽVEČILNI GUMI, prilepljen pod rob mize. Konstruktivisti in strukturalistični slikarji poskušajo danes ponovno posliniti ta že davno posušeni žvečilni gumi... PROTI TEJ OBJEKTIVNI NEOPREDELJENOSTI BOMO VZPOSTAVILI MILITANTNO DIKTATURO DUHA.”

Revija *Spur* je bila v nasprotju z *Internationale Situationiste* zelo grafična. Vizualno in vsebinsko sta oba časopisa kazala, da je situacionistično gibanje razcepljeno na vseh ravneh.

Razlike so se zelo jasno pokazale na četrtem kongresu SI, ki je od 24.–28. septembra 1960 potekal na “skrivni” lokaciji v vzhodnem Londonu. Ob prihodu v angleško prestolnico so delegatom naložili “psihogeografsko” nalogo lociranja britanske mornariške zveze, kjer naj bi potekala konferenca. Šestindvajsetega septembra je Heimrad Prem prebral dolgo deklaracijo skupine *Spur*, ki je napadala francoske in belgijske delegate zaradi “računanja na obstoj revolucionarnega proletariata”. Kotanyi je na to odgovoril z “opominom” Nemcem, da so se v mnogih “naprednih” kapitalističnih državah

“razbohotile” stavke, ki jih ne organizirajo združenja. Razlike niso zgladili; skupina Spur se je preprosto odločila umakniti izjavo, da ne bi “ovirala trenutne situacionistične dejavnosti”.

Zadnji dan je SI na Institute for Contemporary Arts (ICA) v londonskem West Endu organizirala “javno” srečanje. Guy Atkins v svoji knjigi *Asger Jorn – The Crucial Years 1945–1964* (Lund Humpries, 1977) takole opisuje dogodek, ki mu je prisostvoval:

“Srečanje je bilo od začetka do konca parodija običajnega ICA večera. Predsedujoči ICA tiste noči je bil Toni del Renzio. Srečanje je začel z opisom dela zgodovinskega ozadja situacionističnega gibanja. Ko je omenil konferenco v Albi, so situacionisti glasno zaploskali. Ob omembi ‘združitvene konference’ v Cosiu d’ Arroscii je bilo ploskanje gromovito in pospremljeno z glasnim topotanjem. Občinstvo ICA je bilo očitno osuplo nad tako nesmiselnim prikazom evforije. Del Renzio je zatem predstavil govornika SI Mauricea Wyckaerta.

Namesto običajnih hvalospevov je Wyckaert ozmerjal ICA zaradi uporabe besede situacionizem v njenem biltenu. ‘Situacionizem,’ je razložil Wyckaert, ‘ne obstaja. Nobene doktrine s tem imenom ni.’ Nadaljeval je z govorom občinstvu: ‘Če zdaj razumete, da ne obstaja nič takšnega, kot je situacionizem, niste zapravili večera.’

Po počastitvi škotskega pisatelja Alexandra Trocchija, ki so ga malo pred tem v ZDA zaprli zaradi trgovanja z mamili, je Wyckaert začel kritizirati UNESCO. Rečeno nam je bilo, da je kulturno poslanstvo UNESCA neuspešno. Zato se bo Situacionistična internacionala polastila stavbe UNESCA z ‘bliskovitim pučem’. To opazko so pozdravili z medlim vljudnim pritrdilnim mrmranjem.

Wyckaert je končal tako, kot je začel, z zmerjanjem ICA. ‘Situacionisti, za katere si morda domišljate, da jim sodite, bodo nekoč sodili vam. Čakamo vas za ovinkom.’ Preden so ljudje spoznali, da je zaključil svoj govor, je bilo za trenutek tiho. Prvo in edino vprašanje nekega moškega je bilo: ‘Ali lahko razložite, za kaj pravzaprav gre pri situacionizmu?’ Wyckaert je spraševalca grdo pogledal. Guy Debord je vstal in v francoščini rekel: ‘Tukaj nismo zato, da bi odgovarjali na pizdunska vprašanja.’ Po tem so on in drugi situacionisti zapustili prizorišče.”

V tistem času je bila Spur najdejavnejša sekcija SI; med avgustom 1960 in januarjem 1961 so izdali sedem številčk svojega časopisa, od katerih je bila peta (junij 1961) popolnoma posvečena tekstem o unitarnem urbanizmu, vsebovala pa je tudi ponatise starih člankov Lettristične internacionale na to temo.

Razkol med “kulturno” in “politično” frakcijo SI se je poglobil po umiku Jorna aprila 1961. Dodatno ga je poglobil Raoul Vaneigem (rojen v Lessinsu v Heinautu, 1934), ki je isto leto

postal član SI. Nezdržljivost mnenj je dosegla eksploziven obseg na peti konferenci SI, ki je potekala od 28. do 30. avgusta 1961 v Göteborgu na Švedskem. Vaneigemovo poročilo prikazuje nespravljalnost "politične" frakcije:

"... To ni vprašanje spolnjenosti spektakla zavrnitve, temveč zavrnitev spektakla. Pri spolnjenovanju umetniškega v novem in avtentičnem smislu, ki ga je definirala SI, morajo elementi uničenja spektakla prenehati obstajati kot umetniška dela. Ne obstaja nič takšnega, kot je situacionizem, situacionistično umetniško delo ali spektakularni situacionist... Naš položaj je položaj bojnikov med dvema svetovoma – prvega ne priznavamo, drugi pa še ne obstaja."

Kunzelmann je takoj zatem izrazil "močan skepticizem", da bi SI "lahko zbrala dovolj moči za delovanje na ravni, ki si jo je zamislil Vaneigem" (*IS 7*, Pariz 1962). Prem je še enkrat ponovil mnenje skupine Spur o *revolucionarni* taktiki – bolj ali manj isto, kar so povedali že na 4. kongresu SI. Čeprav je bilo veliko govora o nezadovoljstvu in upor, je Spur opazila, "da večino skrbijo predvsem ugodje in ugodnosti". Tako se je tretja seja 5. kongresa končala s "hrupom", z vzkliki ene frakcije "Vaša teorija vas bo udarila po licih!", druge pa "Kulturni zvodniki!".

Na konferenci so se odločili, da v uredniški odbor časopisa Spur vključijo Kotanyija in de Jonga, in z nasveti dveh dodatnih urednikov je šesta številka izšla novembra 1961. Kljub temu pa so januarja 1962 Kunzelmann, Prem, Sturm, Zimmer, Eisch, Nele, Fischer in Stadler izdali 7. številko revije, ne da bi obvestili Kotanyija ali de Jonga. Zato so jih mesec zatem izključili iz SI. Obenem je skupina Spur doživela vrsto policijskih nadlegovanj in sojenj zaradi nemorale, pornografije, bogokletstva in hujskanja k nemirom. Uwe Lausen je dobil tri tedne zopora, medtem ko so drugim članom skupine Spur naložili globo in jih obsodili na pogojno.

Po izključitvi je Spur še naprej obstajala kot skupina in pozneje sodelovala pri 2. situacionistični internacionali. Nova skupina je nastala marca 1962, ko so Nash, Elde, de Jong, Lindell, Larsson in Strid zapustili frakcijo, zbrano okrog Bernsteinove, Deborda in Vaneigema. Takoj so napovedali formiranje 2. internacionale na Drakabyggetu (situacionističnem Bauhausu), kmetiji v južni Švedski. Ostanek frakcije je odgovoril z "izključitvijo" "nashistov", ime, ki ga je povzel 6. kongres "SI" v Anversu (12.–16. november 1962).

Nash je začrtal teorije 2. internacionale v članku *Kdo so situacionisti* (literarna priloga *Timesa*, London, 14. 9. 1964):

"... Naše izhodišče je dekristjanizacija Kierkegaardove filozofije situacij, ki jo je treba združiti z britanskimi ekonomskimi doktrinami, nemško dialektiko in francoskimi

programi družbenih akcij. Vključuje globoko revizijo Marxove doktrine in popolno revolucijo, katere rast je zakoreninjena v skandinavski zamisli kulture. Novo ideologijo in filozofsko teorijo smo poimenovali situologijo. Temelji na načelih socialne demokracije in tako izključuje vse oblike umetnih privilegijev.”

Nash je na Švedskem izdajal knjižice, revijo *Drakabygget* (poimenovani po njegovi kmetiji) in organiziral drugo propagando, med drugim tudi razstave in demonstracije. Med tovrstna javna razkazovanja pod vodstvom situacionističnega Bauhauusa spadajo slika *Co-ritus*, slogani po vsem Koebenhavnu in obglavljenje kipa morske deklice v koebenhavnskem pristanišču.

Jorn je kljub naznanitvi akcij z grafiti tisku ostal s člani obeh rivalskih “internacional” v prijateljskih odnosih. Obe skupini sta bili finančno odvisni od njega in tako so njegove tajne dogovore z eno stranjo, ki jo je druga imela za “sovražnika”, v primeru, da jih niso sprejeli, ignorirali. Bernsteinova in Debord se v tem primeru nikakor nista držala svojih običajnih strogih meril o razkolu in ločitvi. Brez Jornove podpore v denarju in darilih ne bi mogla izhajati niti de Jongov *Situationist Times* niti njegov tekmeč *Internationale Situationniste*. Ko je Jorn l. 1973 umrl zaradi raka, ga je Debord opisal kot “stalnega heretika gibanja, ki ne more priznati ortodoksnosti” (navaja Jean-Clarence Lambert v Cobri /Sotherby Publications, 1983/, citat iz Le Jardin de Absiola /Torino 1974/).

O TEORETIČNI REVŠČINI SPEKTOSITUACIONISTOV IN LEGITIMNEM STATUSU DRUGE INTERNACIONALE

Če hočemo razumeti, zakaj je spektosituacionistična internacionala⁶, ki so jo vodili Bernsteinova, Debord in Vaneigem, v Britaniji, Franciji in Severni Ameriki dosti bolj znana od 2. situacionistične internacionala de Jonga in Nasha, se moramo bolj poglobiti v idejo evrocentrizma. Ne samo, da je Evropa že tradicionalno gledala nase kot na središče sveta, tudi Britaniji, Franciji in Nemčiji se zdi, da so v samem žarišču tega središča. Ko se je SI razcepila, so postali spektosituacionisti z bazo v Parizu s francoske ali angloameriške točke gledanja *resnična* SI, medtem ko so 2. internacionala z bazo v Stockholmu odpravili kot “tujo SI; sicer dosti bolj družabno, vendar dosti manj inteligentno” (*IS* 8, Pariz 1963).

Spektosituacionisti so v *Internationale Situationniste* 8 trdili, da je Nashev novi švedski “Bauhas” združil “dva ali tri nekdanje skandinavske situacioniste in množico neznancev”. Sklep je

⁶ *Frakcija, ki jo opisujem kot spektosituacionistično internacionalo, je sebe vedno imenovala Situacionistična internacionala. Ker pa sta obstajali dve frakciji, ki sta si lastili ta naziv – skupina nashistov je bila vsaj toliko spodobna, da je pred naziv postavila “druga”–, uporabljam termin “spekto” zaradi razlikovanja debordistične frakcije od prvotne SI, ki je obstajala pred razkolom l. 62. Termin “spekto” se nanaša na teorijo “spektakla”, v katerega je verjela debordistična frakcija.*

Guy Debord: Družba spektakla

jasen: ti ljudje so *nekdanji* situacionisti, medtem ko imajo spektosituacionisti edini pravico do naziva SI. To je značilno nepoštenje, ki so ga spektosituacionisti nasledili od Letristične internacionale. Poleg namenoma napačne razlage si lahko takšno trditev razlagamo samo še z neštevilnostjo ali popolno izgubo spomina – kar pa je skoraj popolnoma neverjetno. Na seznamu nekdanjih tovarišev Bernsteinove in Deborda, ki so sodelovali v dejavnostih situacionističnega Bauhauusa ali so svoja dela objavljali v *Situationist Times 2. internationale*, najdemo Nasha, Eldeja, de Jonga, Lindella, Larssona, Strida, Kunzelmana, Prema, Sturma, Zimmerja, Eischa, Neleja, Fischerja, Stadlerja, Jorna in Simonda. Ker se je povprečno število članov SI ves čas pred shizmo gibalo med 10 in 15, so imele zahteve 2. internacionale do naziva SI vsaj tolikšno težo kot zahteve spektosituacionistov.

Spektosituacionisti in 2. internacionala so se bistveno razlikovali glede vprašanja umetnosti. Spektosituacionisti so hoteli umetnost “uresničiti in jo potlačiti” – to željo zasledimo v vsej njihovi literaturi, kar kaže spodnji odlomek avtorjev Martina, Strijboscha, Vaneigema in Vieneta, objavljen v *Internationale Situationniste 9* (Pariz 1964):

“To je zdaj vprašanje *uresničitve* umetnosti, da na vseh ravneh življenja zares zgradimo tisto, kaj je bilo doslej samo umetniški spomin ali iluzija, sanjana in ohranjena unilaterarno. Umetnost lahko uresničimo samo tako, *da jo ukinemo*. V nasprotju s sedanjo družbo, ki umetnost ukinja tako, da jo zamenjuje z avtomatizmom še pasivnejšega in hierarhičnega spektakla, pa trdimo, da lahko umetnost ukinemo samo tako, *da jo uresničimo*.”

Podobno kot spektositucionistom tudi 2. internacionali ni uspelo postaviti ustrezne razlike med zamislijo o umetnosti in kulturi (tj. Journov *Mind and Sense v Situationist Times 5*, Pariz 1964). Toda iz identične napake sta obe internacionali naredili močno razlikujoča se sklepa o tem, “kaj je treba storiti”.

Spektositucionisti – vedno skrajno samozavestni glede svoje javne podobe – so bili ponosni nase, ker so njihovo teorijo promovirali kot materialistično; toda s preučevanjem materialističnega obravnavanja umetnosti lahko prikažemo, da so bile ambicije in vedenje spektositucionistov v resnici idealistične.

Roger L. Taylor v svoji knjigi *Art, An Enemy Of The People* (Harvester Press, Sussex, 1978) dokazuje, da so umetnost le v redkih primerih izvirno obravnavali materialistično. To dokazuje s preučevanjem umetnosti kot družbene prakse, ki jo potem primerja s posledičnim materialističnim opisom marksističnega obravnavanja teme. Umetnost kot kategorijo moramo po njegovo razlikovati od glasbe, slikarstva, pisanja in drugega. Sodobna raba termina umetnost jo obravnava kot podkategorijo teh disciplin, ki se med njihovimi deli razlikuje na temelju *zaznavnih vrednot*. Mozartovo glasbo imamo zato lahko za umetnost, medtem ko za punk skupino Slaughter and Dogs to ne velja. Uporaba termina umetnost na način, ki dela razlike med različno glasbo, literaturo idr., se je pojavila v sedemnajstem stoletju hkrati s pojmom znanosti. Pred tem so besedo umetnik uporabljali za kuharje, čevljarje, študente svobodnih umetnosti idr.

Ko so začeli pojem umetnosti uporabljati v sodobnem pomenu, je del aristokracije želel ohraniti vrednote njihovega razreda kot predmete “neracionalne časti”. Umetnost so tako enačili z *resnico* in ta *resnica* je bila aristokratsko gledanje na svet, pogled na svet, ki ga je kmalu zatem porušil nastanek buržoaznega razreda. Buržoazija kot revolucionarni razred je želela asimilirati “življenje” pojemajoče aristokracije. Ker je buržoazija svojo dejavnost usmerila predvsem v odpravljanje predhodnega načina življenja, je pojem umetnosti simultano preoblikovala sebi primerno. Tako lepote bolj ali manj niso več enačili z resnico in so jo povezovali z osebnim okusom. Ko se je umetnost razvijala, “so z vztrajanjem pri obliki in poznavanju

⁷ *Zgodnejšo in bolj obdelano različico tega spora lahko najdete v* **AT DUSK – The Situationist Movement In Historical Perspective** avtorjev Davida Jacobsa in Christopherja Winksa (*Perspectives*, Berkley, 1975). Manj "teoretično" razlago, kako so se prek razrednih in državnih meja spektro-SI projicirani trendi pojavili v določeni plasti francoske družbe in univerzalni "teoriji", najdete tudi v eseju Marka Shipwaya "Situationism" v Rubel & Crump (ur.), **Non-Market Socialism in the Nineteenth and Twentieth Centuries** (MacMillan, Basinstoke & London, 1987).

oblik" ter "individualizmu" (predvsem romanticizmu) povečali "avtoriteto" pojma kot "določenega, razvijajočega se duhovnega zbira novega vladajočega razreda".

Tako je umetnost bolj kot univerzalna vrednota proces, ki se pojavi z buržoazno družbo in vodi v "neracionalno čaščenje dejavnosti, ki ustrezajo buržoaznim potrebam". Ta proces "postavlja v objektivno superioren položaj tisto, kar posebej obravnavamo kot umetnost, in zato ima superioren položaj tudi oblika življenja, ki to slavi, ter vanjo vključena družbena skupina". To nas privede do trditve, da sta buržoazna družba in vladajoči razred znotraj nje "nekako zavezana tej superiorni obliki znanja". Iz tega lahko sklepamo, da bo umetnost še naprej obstajala kot specializirana kategorija, dokler ne bo odpravljen sam kapitalizem. Ta sklep se močno razlikuje od sklepa spektrosituacionistov. V *Internationale Situationniste 10* Khayati trdi:

"... Dada je spoznala vse možnosti jezika in zato za vekomaj prenehala gledati na umetnost kot na nekaj posebnega... Uresničenje umetnosti – poezije v situacionističnem smislu – pomeni, da ne moremo nikogar spoznati v njegovem 'delu', temveč prej v njegovem obdobju."

Če je umetnost z materialistične perspektive proces, ki se pojavi z nastankom buržoazne družbe, ne moremo dvomiti o njeni *uresničitvi*. Takšna misel je mistična, saj namiguje ne samo na to, da ima umetnost bistvo (esenco), temveč da je kot kategorija avtonomna od družbenih struktur. Poskus njene *uresničitve* in *ukinitve* je poskus *rešitve* tega duševnega zbira v trenutku, ko je kategorija *odpravljena*. Umetnost izginja iz muzejev *samo* zato, da bi se pojavila *povsod!* Toliko glede *avtonomne* prakse *proletariata*; to so pravzaprav stare buržoazne sanje o *univerzalni* kategoriji, ki bo pozivala k družbeni koheziji.

Poleg *obrnnavanja* umetnosti obstaja še drugo teoretsko *sredstvo*, pojem spektakla, zaradi katerega se spektrosituacionisti razlikujejo od 2. internacionale. Najbolj je to *teoretizacija* obdelal Guy Debord v svoji *La société du spectacle* (Buchet-Chastel, Pariz, 1967). V njej Debord s parafraziranjem Marxa oznanja:

"V družbah, kjer vladajo moderne produkcijske razmere, se celotno življenje kaže kot neizmerno kopičenje spektaklov. Vse, kar je bilo neposredno doživeto, se je oddaljilo v predstavo."

Od tod naprej Debord nadaljuje z obravnavanjem *spektakla* kot posplošenega in obenem lokaliziranega fenomena. S tovrstnim obravnavanjem – z vrsto delno prekrivajočih se, vendar le slabo organiziranih opisov – mu ne uspe priti do poenotenega pojma. Debord samo hvali njegova različna gibanja, pri tem pa ne prikaže nobene resnične povezave med njimi.⁷

Spektrosituacionistično pojmovanje kapitalistične in komunistične družbe je tako mistično kot njihovo pojmovanje

umetnosti. Debord oznanja, da "spektakel ni zbirka podob, temveč družbeni odnos med ljudmi, ki ga posredujejo podobe", kot da človeških odnosov ne bi vedno vodili čutni vtisi (ki so pri vidu vedno podobe). Vaneigem v svoji *Traité de savoir-vivre à l'usage des jeunes générations* (Gallimard, Pariz, 1967) govori o komunistični družbi kot svetu "gospodarjev brez sužnjev", ko pa je to dejansko družba, v kateri so metafore o prevladujočem razredu brezpomenske.

Druga internacionala je raje, kot da bi poskušala razviti stroge teorije in pri tem doživela grenak neuspeh, sledila bolj odprti politiki. V *Situationist Timesu* je de Jong zbiral fotografije, diagrame in nenavadne odlomke pisanja o določeni temi (na primer o labirintih v 4. številki, Pariz 1963) in sklepanje prepustil bralcem. Številke *Situationist Timesa* so v mnogočem spominjale na sodobne izdaje gibanja Fluxus. Oboje predstavlja neumetniški pristop, kar lahko zelo ohlapno poimenujemo umetniška dejavnost.

Medtem ko so bili spektosituacionisti v dogmatskih trditvah o teoretični naravi svojih spekulacij dvojno ideološki, se je 2. internacionala – ki je bila srečna, da so njeno misel opredelili kot ideologijo – izkazala v svojem pristopu k *filozofskemu preučevanju* za bolj odprto.

POJEMANJE IN PADEC SPEKTOSITUACIONISTIČNE KRITIKE

V zgodnjih 60. spektosituacionistov in 2. internacionala razen obrobni skupin umetnikov, študentov in političnih aktivistov skoraj niso poznali. Obema internacionalama je uspelo svojo slavo v manjši meri razširiti tudi s škandali. Spektosituacionist Jeppsen Victor Martin je to taktiko najbolj obvladal. Po nekaj incidentih, ki so prišli v tisk, so mu sodili zaradi produkcije stripa ob danski kraljevski poroki, kjer Christine Keeler v govornem oblačku izjavlja, da je bolje biti prostitutka, kot pa se poročiti s fašistom.

Ko so *privrženci* časopisa *Internationale Situationniste* prevzeli nadzor nad študentsko zvezo strasbourške univerze, so spektosituacionisti to priložnost izrabili za *intervencijo* z največjo publiciteto. V tekstu *Naši cilji in metode pri strasbourškem škandalu* (*Internationale Situationniste* 11, Pariz, oktober 1967) so spektosituacionisti trdili, da so oni predlagali študentom, naj sami napišejo kritike o univerzi in družbi na splošno, nato pa jih objavijo s sredstvi študentskega združenja. Na koncu je tekst napisal spektosituacionist Mustapha Khayati – z nekaj *popravki*, ki jih je naredila organizacijska hierarhija v Parizu. Natisnili so deset tisoč izvodov *O bedi študentskega*

življenja – z ekonomskih, političnih, psiholoških, spolnih in predvsem intelektualnih vidikov s skromnim predlogom za njegovo odpravo (AFGES, Strasbourg, 1966) in jih veliko razdelili na uradnem začetku akademskega leta univerze novembra 1966. Kmalu zatem je sodišče študentsko zvezo ukinilo in spektrosituacionisti so postali predmet mednarodne publicitete. Zaradi sodnega postopka je sklepni govor sodnika boljše poznan, pa tudi objavljen je bil v večji nakladi kot sam tekst:

“Obtoženi niso nikoli zanikali obtožnice, ki jih bremeni zlorabe sredstev študentske zveze. Pravzaprav so odkrito priznali, da so iz sredstev zveze plačali približno 1.500 dolarjev za tisk in distribucijo 10.000 pamfletov, da stroškov druge literature, ki jo je navdihnila Situacionistična internacionala, sploh ne omenim. V publikacijah najdemo ideje in prizadevanja, ki, milo rečeno, nimajo nobene zveze s cilji študentskega zveze. Samo prebrati je treba, kaj so zapisali obtoženi, in že je jasno, da tem petim študentom, ki so komaj prišli iz svojega najstništva, manjkajo izkušnje iz resničnega življenja, da vlada v njihovih glavah zmešnjava zaradi slabo prebavljenih filozofskih, socialnih, političnih in ekonomskih teorij, da so zmedeni zaradi sive monotonije njihovega vsakdana ter izražajo prazne, nadute in patetične dokončne sodbe – ki jih odkrito izrabljajo – o svojih soštvotnikih, učiteljih, Bogu, religiji, duhovščini, vladi in političnih sistemih vsega sveta. Z zavračanjem vsake morale in omejitve se ti ciniki niti malo ne obotavljajo priporočati kraje, uničenja štipendij, ukinitve dela, popolne subverzije in svetovno razširjene proletarske revolucije, pri čemer je njihov edini cilj ‘nedovoljeni užitek’.

Glede na njihov v osnovi anarhistični značaj so te teorije in propaganda očitno škodljive. Njihovo širjenje v lokalnem, državnem in mednarodnem tisku študentskih krogov in širše javnosti pomeni grožnjo morali, študiju, slovesu in s tem sami prihodnosti študentov strasbourške univerze.”

Odziv sodnika je navdušil lumpenintelektualce po vsem svetu, in ta izvleček sodnikovega sklepnega govora so vključili v številne poznejše ponatise. Oziroma kot piše Ken Knabb (*Situationist Anthology*, Bureau of Public Secrets, Berkley, 1981):

“*O bedi študentskega življenja* je pravzaprav najbolj razširjen situacionistični tekst. Prevedli so ga v kitajščino, danščino, angleščino, nemščino, grščino, italijanščino, japonščino, portugalsščino in švedščino, tako da se skupno število izvodov giblje nekje okoli pol milijona.”

Sam tekst se začne s kritiko študenta, ‘najbolj univerzalno preziranega bitja v Franciji’, nadaljuje pa z oznanilom, da imajo delinkventi na izbiro samo dve prihodnosti: “prebuditev revolucionarne zavesti ali slepo pokornišvo v tovarnah”. Temu sledi kritika nizozemskih provosov, v kateri je Constant osebno

napaden – dejstvo, da je bil некоč član SI, pa je zaradi neprimernosti spregledano. Khayati razglasi, da se je “ob pojavu revolucionarne kritike neposlušna baza Provo začela upirati lastnim voditeljem”.

Khayatiju verjetno idealistična indukcija omogoča razglasiti, da “ko so se ameriški študentje uprli in postavili pod vprašaj svoje študije, so avtomatično postavili pod vprašaj tudi družbo, ki tak študij potrebuje”. Ta upor (na Berkleyju in drugod) se je “že na začetku potrdil kot upor proti celotnemu družbenemu sistemu, osnovanem na hierarhiji in diktatorstvu ekonomije in države”. To je nedvomno presenetilo večino sodelujočih v nemirih, a ker jim je po vsej verjetnosti manjkala *teoretična jasnost* spektrosituacionistične *analize*, je Khayati to izjavil brez obotavljanja.

Podobno so bili tudi boji v Vzhodni Evropi (Vzhodni Berlin, 1953, Budimpešta, 1956 idr.) brez iluzij, in protagonisti – čeprav se tega niso zavedali – so se popolnoma skladali s teoretsko tezo spektrosituacionistov. V Angliji je mladini, ki se je vključila v gibanje za nuklearno razorožitev, manjkalo radikalnih perspektiv, toda to bi se dalo odpraviti, če so se povezali s sindikalističnim gibanjem. Po Khayatiju zlitje študentske mladine in radikalnih delavcev, do katerega je že prišlo, kaže, kako je treba to narediti. Lahko se seveda vprašamo, kam naj bi spadala večina mladine, ki je bila vsaj v Angliji prikrajšana za “ugodnosti” višje izobrazbe. Khayati je tovrstna vprašanja spregledal, saj je bil njegov tekst – kljub začetni zlorabi – namenjen rekrutiranju študentov v spektrosituacionistično gibanje, napad na študentske privilegije pa bi tak projekt obsodil na neuspeh.⁸

Prav zato, ker je bila njegova postana ideologija namenjena študentom, je Khayati svoje *ideje* predstavil kot zbir oguljenih paradoksov:

“Tako je prvi veliki ‘poraz’ delavstva – pariška komuna, v resnici njegova prva velika zmaga, saj je takrat zgodnji proletarijat prvič demonstriral svojo zgodovinsko sposobnost svobodnega organiziranja na vseh področjih družbenega življenja. Medtem pa se je njegova prva velika ‘zmaga’ – boljševistična revolucija izkazala za njegov najbolj katastrofalen poraz. Rezultati ruske kontrarevolucije so – na notranjem področju – osnovanje in razvoj novega načina izkoriščanja: birokratskega državnega kapitalizma, na zunanem področju pa rast ‘komunistične’ internacionale. Njene podružnice so služile le opravičevanju in reprodukciji ruskega vzorca... Navkljub očitnim odklonom in opozicijam dominira svetu ena sama družbena oblika in principi starega sveta še vedno vladajo našemu modernemu svetu. Tradicija mrtve generacije še vedno preganja misli živčih... ne more biti revolucije izven sodobnosti,

⁸ Izvirno kritiko študentskega gibanja so prepustili proletarcem. Med demonstracijami solidarnosti z Vietnamom l. 1968 na londonskem Grosvenor Squaru je falanga 200 fanatičnih “obritoglavcev”, privržencev nogometnega kluba Milwall, v odgovor na “Ho, Ho, Ho Ši Minh” dezorganiziranih vrst radikalcev Nove levice skandirala “Študenti, študenti, ha ha ha”.

⁹ Ker nisem mogel najti francoske izdaje članka **O bedi študentskega življenja**, sem uporabil angleški prevod iz knjige **Situationist International Anthology** Kena Knabba. Če je Knabbov prevod slab, trditev še vedno velja – (spekto) SI se v brezupnem poskusu, da bi zakrili bistveno plehkost svojega teoretiziranja, v svojih tekstih stalno sklicujejo na konkretno in totalno.

¹⁰ V interesu desnice je bilo, da je zelo močno poudarjala vlogo SI v okupacijskih gibanjih. Konzervativnim politikom je ustrezalo valiti krivdo za majske dogodke na majhno skupino "fanatikov", ki so zavedli večino populacije. Takšne izkrivljene interpretacije majskega gibanja so prihajale od de Gaulla navzdol.

¹¹ Steef Davidson v **The Penguin Book of Political Comics** (Penguin, Harmondsworth 1982) opisuje Svet za ohranjanje okupacij kot "skupino štirideset do petdeset situacionistov in 'enragés', ki so se odcepili od M22M (Gibanja 22. Marec)". René Viénet pa v svoji knjigi **The Enragés and the Situationists in the Occupation Movement France, May-June** (Tiger Papers, Healington, York, brez letnice) piše: "Približno 40 ljudi je ustanovilo stalno bazo CMDO, za nekaj časa pa so se jim iz provinc in tujine pridružili še drugi revolucionarji in stavkajoči iz različnih industrij, ki so se pozneje vrnili nazaj. CMDO je bolj ali manj stalno sestavljalo približno 10 situacionistov in enragés (med njimi Debord, Khayati, Riesel in Vaneigem) in prav toliko delavcev, visokošolskih študentov ali študentov ter drugih svetnikov brez določenih funkcij."

ne sodobne misli izven ponovnega odkritja revolucionarne kritike... kot je Lukacs pravilno pokazal, je revolucionarna organizacija potrebna vmesna stopnja med teorijo in prakso, med človekom in njegovo zgodovino, med množico delavcev in proletariatom, konstituiranim kot razredom... Vse je odvisno od tega, kako revolucionarno gibanje rešuje svoja organizacijska vprašanja... v končni analizi mora biti kritika ideologije osrednji problem revolucionarnih organizacij".

Khayatijev slog je pompozno akademski. Ob njem lahko pomislimo na imbecilne profesorje filozofije, ki nove študente pozdravijo z upanjem, da bodo na koncu predavanj slušatelji vedeli manj kot na začetku. Nedvomno so študentski bralci Khayatijeve paradokse poznali in so jih le-ti pomirjali.

Podobno kot pri vseh spektosituacionističnih tekstih so tudi zamisli v *O bedi študentskega življenja* pri analizi kmalu delovale nekoherentno. Khayati v sklepnem delu govori o "dejanskem uresničenju resničnih želja". *Kritični* bralec iz tega ne sklepa o nameravani razliki od "neuresničitve napačnih želja".⁹ Samo polpismen človek bi se posmehoval nesrečnemu *teoretiku*; Khayatijevo sklicevanje na konkretno služi resnični funkciji – z njim želi zakriti dejstvo, da je njegova teorija samo abstrakcija.

Škandal ob tekstu *O bedi študentskega življenja* je spekto-SI prinesel veliko publiciteto. Poldrugo leto zatem, med okupacijskim gibanjem maja 1968, so bili spektosituacionisti prepričani, da gledajo *revolucijo*, ki so jo *napovedali*. Na žalost to ni bilo res, in hitrost razpada skupine, ki se je začel z izstopom Michele Bernstein decembra 1967, se je še povečala. Spektosituacionisti so trdili, da so pri majskih dogodkih igrali glavno vlogo, a nezainteresirani *opazovalci* se s tem niso strinjali.¹⁰ Maja so se spektosituacionisti in njihovi privrženci preoblikovali v Komite za ohranjanje okupacij ozroma zasedb – skupina je štela okoli 40 članov.¹¹ Če pomislimo, da je v majskih dogodkih sodelovalo več milijonov delavcev in študentov, tako majhni skupini ne moremo pripisati velikega pomena. Ker se je resničnost izkazala za drugačno od spektosituacionističnih pričakovanj, je veliko (od 18) članov *gibanja* izstopilo iz Internacionale. Večina drugih je bila izključena. Ko so ostali samo še trije, sta Debord in Sanguietti v članku *La Veritable Scission dans L'Internationale* (Champ Libre, Pariz, 1972) oznanila njihovo *zmago* nad *zgodovino*. V njem sta trdila, da se bo spekto-SI povsod kmalu rodila ponovno. Zgodilo pa se ni nič podobnega. Recesije v 70. so pokazale, da je bila spektosituacionistična "analiza", temelječa na prepričanju, da je kapitalizem premagal svoja nasprotja, nepravilna.

Prevedla Polona Mertelj

Stewart Home (rojen 1962) je avtor več kulturnih romanov, kratkih zgodb ter umetniških manifestov, intervencij in zunajakademskih študij o umetniških avantgardah, od katerih tu omenimo zbornik *What is Situationism? A Reader* (AK Press, Stirling 1996), ki ga je uredil, in njegovo zbirko manifestov *Neoism, Plagiarism and Praxis* (ibid.)